

IMAGINEA FAMILIEI: ASPECTE TEORETICE DE LA XENIA COSTA-FORU

Augustin Poenaru

Rezumat

Familia face parte din categoria realităților fundamentale, aceasta fiind în același timp o instituție universal umană. Familia este în același timp și un nucleu de explicare a realității. În cadrul sociologiei familiei, întâlnim o abordare multiparadigmatică, aceasta intersectându-se cu alte științe socio-umane. Dintre toate abordările asupra familiei, materialul prezent tratează problematica familiei tradiționale ca instituție conservatoare, în care sistemul valoric este modelat de valorile religioase și care se bazează pe păstrarea tradițiilor și obiceiurilor, și pe exercitarea unor reguli menite să mențină stabilitatea și coeziunea grupului. Articolul se încadrează așadar în contextul interbelic al României, când s-a născut și s-a maturizat Școala Sociologică de la București, condusă de Profesorul Dimitrie Gusti, ce a inițiat cercetări de amploare asupra satului românesc. Lucrarea Cercetarea monografică a familiei. Contribuție metodologică a Xeniei Costa-Foru (de profesie asistent social), apărută în București în anul 1945, la Editura Fundației „Regele Mihai I” (323 de pagini), reprezintă rezultatul unei bogate investigații asupra familiei rurale, desfășurată timp de 12 ani în cadrul „Seminariului de Sociologie” al profesorului Dimitrie Gusti, în care se folosește cu succes metoda monografică ca inovație metodologică.

Cuvinte-cheie: familie, monografie, Xenia Costa-Foru, sociologie.

Abstract

Family is a category of the fundamental realities, and at the same time an universal human institution. In the sociology of family domain we encounter a multiparadigmatic approach that intersects with other socio-human sciences. From af all of the possible theoretical approaches, the present article treats the issue of the traditional family as a conservative institution which is modelled by religious values and based on the preservation of traditions and customs, and on the pursuit of rules designed to maintain the stability and cohesion of the group. Therefore, the article falls within the interwar context of Romania, when the Sociological School from Bucharest, headed by Professor Dimitrie Gusti, was created and matured, based on extensive research on the Romanian village. The work Family monograph research. Methodological Contribution of Xenia Costa-Foru (Social Assistant), which was printed in Bucharest in 1945 at the „King Michael” Foundation PH (323 pages), is the result of a rich rural family survey held for 12 years at „Sociology Seminar” conducted by the same Professor, in which the monographic method was the methodological innovation.

Keywords: family, monograph, Xenia Costa-Foru, sociology.

Familia, prototip al societății

Familia, ca unitate socială, face parte din categoria realităților fundamentale sau primare, fiind o instituție universal umană. Asemenea societății, familia se poate

constitui ca nucleu de explicare și înțelegere a realității. Cu toate acestea, tematica de studiu specifică cercetării familiei nu poate fi încadrată unei singure discipline, aceasta plasându-se la convergența mai multor științe socio-umane: sociologia, psihologia, antropologia, istoria, demografia, etnologia, toate acestea având preocupări consistente cu privire la problematica familiei. Sociologia familiei, afirmă Corina Bistriceanu, nu se delimitează limpede în spațiul acestor studii:

„familia este privită, în acest cadru, ca entitate eminent socială aflată în raport nemijlocit și esențial cu societatea totală”¹.

Mai mult, familia constituie însăși chintesența *sociabilității*, definită ca abilitatea omului de a se integra în societate².

Familia consacră categoria primară a socialului, cea substanțială. Omul, ca ființă biologică, se plasează automat într-un grup de rudenie, adică de consubstanțiali, de indivizi a căror interdependență și omogenitate ține chiar de constituția lor fizică.

„Este de neconceput o percepție individualistă, a omului izolat, a cărui structură genetică este curățată de orice contaminare de grup, adică de rudenie.”³

De asemenea, pe lângă substanța biologică pe care oamenii o împărtășesc între ei, în cadrul grupurilor familiale, există și un patrimoniu moral, unul intelectual, un altul religios sau cultural care îi integrează în socialul supraindividual:

„...o consubstanțialitate spirituală și morală care îi identifică”⁴.

Caracteristicile familiei

Conform Mariei Voinea, familia se distinge de alte forme de asociere umană prin următoarele caracteristici: este formată din persoane unite prin relații de căsătorie, sânge sau adopție; membrii familiei, de regulă, locuiesc sub același acoperiș, alcătuind un singur menaj; este compusă din persoane ce interacționează, comunică în cadrul rolului de soț-soție, mamă-tată; menține și perpetuează o cultură comună, derivată în principal din cultura societății date⁵. Tot Maria Voinea caracterizează familia ca fiind unicul grup social caracterizat prin determinări naturale, biologice, în care legăturile de *dragoste* și *consangvinitate* capătă o importanță primordială.

„Familia este în societatea contemporană singurul grup social întemeiat pe iubire. Condițiile juridice sau normele practice nu intervin în general decât pentru a consolida legăturile reciproce de înțelegere, unitate de aspirații și scopuri.”⁶

¹ Corina Bistriceanu, *Sociologia familiei*, București, Editura Fundației România de Măine, 2006, p. 11.

² Ion Ungureanu, *Paradigme ale cunoașterii societății*, București, Editura Humanitas, 1990, p. 22.

³ Corina Bistriceanu, *op. cit.*, p. 11.

⁴ *Ibidem*, p. 12.

⁵ Maria Voinea, *Familia contemporană. Mică Enciclopedie*, București, Editura Focus, 2005, p. 11.

⁶ *Ibidem*.

Perspectivă și teorii sociologice asupra familiei

De-a lungul timpului, perspectivele teoretice asupra familiei au trecut de la un consens cvasiunanim asupra dominației familiei nucleare și a rolului ei central în societate până la pluralitatea modelelor familiale alternative și a abordărilor lor teoretice din contemporaneitate. În perioada postbelică, teoria clasică a familiei considera familia nucleară o unitate adaptivă și mediatore între individ și societate.

„Conform originii sale structural-funcționaliste, această perspectivă susține că familia îndeplinește funcții esențiale pentru membrii săi și pentru societate.”⁷

Familia, astăzi

Schimbările din ultimele decenii, în special din societatea occidentală, au născut ideea că ne aflăm în fața unei noi civilizații, denumită *postmodernă*. Asistăm și suntem, de fapt, sub semnul unei epoci a *post-adevărului*. Consolidarea procesului de globalizare în domeniul economiei, apariția corporațiilor multinaționale, prefigurarea morală a unei epoci a permisivității (totul e contestabil, nu există reguli și nici soluții garantate, orice judecată de valoare trebuie emisă în funcție de context), apariția unei reale revoluții în domeniul comunicării, toate aceste transformări, plus încă altele, au generat schimbări semnificative în stilurile de viață ale indivizilor. La nivel valoric se poate vorbi despre o filosofie a libertății și experimentării bazată pe toleranță, aceasta fiind o nouă fază a consumerismului⁸.

În această epocă a *post-adevărului*, elementele modernității au fost remodelate în funcție de evoluția societății și a nevoilor pe care indivizii au început să le resimtă. Societatea a devenit o entitate îndreptată spre diversitate, spre afirmarea individualității, spre tehnologie și spre un nou tip de consum mult mai agresiv și hedonist. În acest context, intervin inevitabil transformări și în modul de raportare la familie ca unitate socială, și anume trecerea de la modelul familiei nucleare la o diversitate de modele familiale,

„ceea ce nu echivalează cu sfârșitul tipului nuclear, după cum nici impunerea acestuia nu a însemnat sfârșitul familiei extinse tradiționale”⁹.

Sociologia familiei în contextul interbelic

Întorcându-ne la perspectiva structural-funcționalistă, perspectivă ce pune accent pe proprietățile structurale și pe funcțiile sistemelor familiale, și conform căreia familia are toate caracteristicile necesare unui subsistem, constatăm că aceasta este

⁷ Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei: familia românească în societatea contemporană*, Iași, Editura Polirom, 2009, p. 21.

⁸ *Ibidem*, p. 34.

⁹ *Ibidem*, p. 35.

specifică modelului tradițional, model larg răspândit până spre sfârșitul secolului al XIX-lea în Europa. Referința principală a acestui model este familia extinsă/lărgită, cel mai adesea fiind:

„stabilită pe un teritoriu agricol patrimonial (de unde și denumirea de patriarhală)”¹⁰.

Sociologul Maria Voinea consideră că acest tip extins al familiei, caracteristic societăților agrare tradiționale, oferă numeroase avantaje față de alte forme de familie, dintre care enumerăm:

„capacitate sporită de a furniza servicii sociale membrilor familiei (îngrijirea familiei, bolnavilor, vârstnicilor); posibilitatea de a acumula mai multe resurse; durabilitatea și continuitatea acestei forme de asociere, vizibile în condițiile dispariției unuia dintre membrii familiei; influența mai mare pe care o poate exercita asupra comunității locale (mai ales în mediul rural)”¹¹.

Familia tradițională așadar reprezintă o instituție conservatoare, în care sistemul este modelat de valorile religioase și se bazează pe păstrarea tradițiilor și obiceiurilor, pe exercitarea unor reguli menite să mențină stabilitatea și coeziunea grupului.

Din această perspectivă, ne vom apleca asupra subiectului principal al materialului nostru, *Sociologia familiei în viziunea Xeniei Costa-Foru*. Acesta se încadrează așadar în contextul interbelic al României, când s-a născut și s-a maturizat Școala Sociologică de la București, condusă de Profesorul Dimitrie Gusti, ce a inițiat cercetări de amploare asupra satului românesc. Cercetările își propuneau cunoașterea *monografică* a satului românesc, o cunoaștere aprofundată și *holistă* și implicit ridicarea acestuia. Cunoașterea *monografică* ar fi urmat să contribuie la conceperea *Științei Națiunii*, aceasta fiind sortită:

„să deschidă perspective nebănuite în istoria noastră națională. Chemarea pentru înălțarea Patriei va fi astfel legată de o viguroasă mișcarea științifică, ce va împleți frumusețea Gândirii cu trăinicia Faptei”¹².

Aportul Xeniei Costa-Foru la elaborarea metodologiei cercetării familiei

Licențiată în drept și filosofie și specializată în asistență socială la „School of Social Service Administration” de la Universitatea din Chicago și „New York School Social Work”, Xenia Costa-Foru (1902–1983) devine asistent universitar, predând seminariile de sociologie a familiei. A făcut parte din echipele studențești conduse de către profesorul Dimitrie Gusti, luând parte la campaniile monografice în calitate de asistent social, încă din anul 1927. A fost co-fondatoare, profesoară și directoare (din 1935) la Școala Superioară de Asistență Socială din 1929 până la desființarea acesteia în 1950. În cadrul secției de monografie a Institutului Social

¹⁰ *Ibidem*, p. 28.

¹¹ Maria Voinea, *op. cit.*, p. 16.

¹² Dimitrie Gusti, *Cunoaștere și acțiune în serviciul Națiunii*, vol. I, București, Editura Fundației Culturale Regale „Principele Carol, 1939, p. 27.

Român, este conducătoarea echipei de cercetări monografice asupra familiei, participând la campaniile de la Nerej, Fundul Moldovei, Drăguș, Runcu și Cornova.

Principala lucrare a Xeniei Costa-Foru, *Cercetarea monografică a familiei* reprezintă nu doar lucrarea de doctorat a autoarei, ci o veritabilă lucrare de specialitate ce aduce contribuții originale și consistente în domeniul sociologiei familiei, în special din punct de vedere al metodologiei. Lucrarea apare în anul 1945 la Editura Fundației „Regele Mihai I” și întruchiează o vastă investigație asupra problematicii familiei rurale desfășurată timp de peste 12 ani.

După cum am menționat, cercetarea vieții de familie ar urma să se facă, în viziunea Xeniei Costa-Foru, conform concepției Școlii Sociologice de la București. Aceasta pune accent pe culegerea sistematică a datelor concrete cu scopul verificării unor ipoteze, strategia conceperii și realizării monografiei decurge în mod firesc din esența concepției gustiene despre sociologie și obiectul ei de studiu: societatea.

Metoda monografică consacrată de Școala Sociologică de la București este expusă în amănunt în lucrarea autoarei, pe care o utilizează în analiza vieții de familie. Metoda presupune o abordare multidisciplinară și completă a unităților și fenomenelor sociale, vizând cadrele, manifestările și conexiunile dintre acestea. Societatea, înțeleasă ca un tot autonom, după concepția autoarei, este alcătuită din formele de activitate ale *voinței sociale*, reprezentate, pe de-o parte, de manifestările spirituale și economice („constitutive”) și, pe de altă parte, de cele etico-juridice și politico-administrative („regulative”), manifestări care sunt condiționate de patru cadre: cosmic și biologic („cadre naturale”), psihic și istoric („cadre sociale”).

În introducerea lucrării, aflăm despre motivația începerii demersurilor de cercetare a vieții de familie din mediul rural:

„Viața de familie pe care am găsit-o în aceste sate ni s-a părut de o valoare explicativă deosebit de mare, în multe din controversele teoretice care se puteau pune cu privire la problema familiei și mai ales de o mare importanță practică. Aceasta nu numai pentru că formele de viață familială pe care le-am studiat sunt acelea trăite de marea majoritate a locuitorilor țării noastre, ci pentru că ele sunt forme de viață ale unei populații mai greu adaptabile ritmului mai accelerat al civilizației orășenești diriguitoare. Prin aceasta ele sunt mai expuse crizei și ca atare pentru noi, mai importante de cunoscut. Într-adevăr, la țară sunt forme de viață familială variate și cu totul deosebite de acelea orășenești; sunt forme ce corespund de multe ori unor organizațiuni nouă necunoscute sau unor nevoi trecute, față de care arătăm o totală neînțelegere. Aceasta este o cauză pentru care bogăția vieții lor rămâne nesocotită, iar puterea eventualelor acțiuni politice sau legislative pornite de la centru este redusă.”¹³

Autoarea specifică, tot în debutul studiului, scopul acestor monografii asupra familiei:

„De aceea, din cercetările de până acum, rămânem cu credința că o cunoaștere adâncită a acestor realități, nefalsificată prin felul de cercetare sau prin propriile noastre prejudecăți, ar putea avea o mare valoare atât științifică, cât și de ordin practic în munca de ridicare a nivelului cultural al satelor noastre”¹⁴.

¹³ Xenia Costa-Foru, *Cercetarea monografică a familiei*, București, Editura Tritonic, 2004, p. 5.

¹⁴ *Ibidem*, p. 5.

Expunerea metodei de cercetare

Evident, după cum am mai menționat, metoda întrebuițată în cercetare este *metoda gustiană a monografiei sociologice*. După afirmațiile autoarei, aceasta este metoda prin care sociologia își strânge sistematic date concrete în vederea raționamentelor sale, iar pentru aceasta sociologul ia contact direct cu societatea pe care o observă sistematic, pe baza unor ipoteze elaborate anterior.

După cum am anticipat, cea mai importantă unitate socială în concepția autoarei este *unitatea familiei*. De aceea, Xenia Costa-Foru afirmă că oricine dorește să o studieze sociologic nu o poate considera o chestiune parțială, izolată de restul vieții sociale, ci trebuie să studieze mecanismul de integrare funcțională în totalul vieții sociale:

„De aceea insistăm asupra caracterului de unitate socială pe care îl are familia, tocmai pentru a scoate în evidență faptul că în viață de familie vom avea a ne preocupa de studiul tuturor manifestărilor sale, a tuturor condiționărilor cadrelor, precum și de realitățile și procesele sociale, grație cărora o familie se află integrată societății considerată ca tot”¹⁵.

Pentru a preciza conceptul de familie, Xenia Costa-Foru consideră necesară indicarea diferențelor specifice față de restul unităților sociale. Astfel, afirmă că definiția familiei va trebui să aibă un caracter de simplu concept metodologic, care să ajute la sistematizarea viitoarelor observații:

„...ceea ce pare a fi desprins din studiile noastre monografice făcute până acum asupra familiei, este necesitatea teoretică de a despărți foarte clar două aspecte în viața de familie: unul constant, cu caracter biologic și altul funcțional, dependent de condițiile sociale. Faptul că la baza familiei se află un fenomen biologic natural de perpetuare a speciei umane și împlinire a individului, face ca însăși caracteristica familiei să fie consangvinitatea care unește pe toți membrii ei și care dă familiei o statornicie naturală. Fără de voia lui, omul se află înseriat biologic într-un neam a cărui ființare a început cu mult înaintea lui și care va dăinui, în ramurile sale multiple, chiar după dispariția indivizilor care-l reprezintă la un moment dat. Dar mai mult, nu numai nașterea omului, ci și creșterea lui se face în sânul familiei. Așa că tot aici se construiește și viață psihică a individului, tot în afara voinței lui. Aici primește el toată zestrea tradițională pe care o va purta în tot decursul vieții lui în societate, fie că mai târziu o va primi cu bunăvoință, fie că va căuta să o prefacă. Familia, ca atare, creează o conștiință comună, care deși formată prin aderarea tuturor conștiințelor individuale socializate ale membrilor ei, va fi diferită de cea personală a fiecăruia în parte. În viața aceasta psihică regăsim deci, cu o acuitate încă mai mare, toate acele probleme care se leagă de fenomenul conviețuirii oamenilor în sânul aceluiași forme sociale, procesul de presiune și de condiționare reciprocă între individ și grup. În tot cazul, viața familială pur biologică, legată de procrearea și de creșterea copiilor, este întotdeauna întovărășită în chip esențial de un proces psihic. Putem chiar spune că în ceea ce privește familia omenească, ea nu există decât acolo unde este și o conviețuire de natură psihică. Viața de familie umană este în funcțiune și de această conștiință a umanității morale, fapt care ne dă dreptul să spunem că familia prezintă dublu aspect de unitate impusă și de unitate voluntară. Dar alături de această bază biologică, familia are și o organizare în forme sociale, așa că în viața integrală dusă laolaltă a unui grup de rude, trebuie să aibă forme de organizare socială în potrivire cu societatea în care trăiește. Antinomia

¹⁵ *Ibidem*, p. 33.

dintre cele două elemente constitutive ale problemei familiei, individ și grup, însoțește aici o a doua antinomie existentă între grupul familial și cel social.”¹⁶

Revenind la definiția familiei, Xenia Costa-Foru afirmă că:

„unitatea familiei reprezintă un ansamblu autonom de manifestări spirituale, economice, juridice și politice, condiționate cosmic, biologic, psihologic și istoric și integrate unei serii de relații și procese sociale”¹⁷.

În același timp, spre deosebire însă de alte unități sociale, familia, afirmă autoarea, se caracterizează printr-o strânsă legătură biologică constantă a membrilor ei și printr-o strânsă intimitate de conviețuire, funcțiile ei sociale constând în procrearea, creșterea și socializarea indivizilor.

Cercetarea propriu-zisă

Pentru a cerceta monografic familia, Xenia Costa-Foru impune ca primă etapă în planul de cercetare determinarea cu exactitate a grupului social în care aceasta „ființează”. Aceasta supra-unitate socială poate fi: un sat, o fabrică, un cartier, un oraș, o categorie profesională, o clasă socială, o națiune etc. Pentru a face monografia unei familii, este necesar de realizat, în cazul în care aceasta nu există, cercetări sociologice asupra unității supraordonate familiei, recomandă autoarea, deoarece:

„...în toate cazurile pot fi găsite lămuriri prealabile în studiile altor cercetători ai vieții sociale. De pildă: datele statistice culese cu prilejul diferitelor recensăminte, eventualele studii de atropo-geografie, dosarele de procese regionale, dreptul și jurisprudența, literatura populară și așa mai departe. Deși de cele mai multe ori ele sunt de minimă importanță, totuși nu vor trebui neglijate.”¹⁸

Într-o cercetare monografică, nu doar cei ce studiază problema familiei vor avea de lucrat cu această unitate socială,

„ci absolut toate echipele se vor izbi, la un moment dat al cercetării lor, de anumite laturi, prin care problemele lor speciale se îmbină cu problemele relative la viața de familie”¹⁹.

Pentru determinarea *cadrelor cosmice*²⁰, se urmărește modul în care mediul fizic unde este situat satul influențează nevoile oamenilor și a traiului lor în familie, astfel:

¹⁶ *Ibidem*, pp. 33–34.

¹⁷ *Ibidem*, p. 36.

¹⁸ *Ibidem*, p. 51.

¹⁹ *Ibidem*, p. 51.

²⁰ Enumerările de mai jos sunt preluate, sub formă de sinteză, din anexa lucrării Xeniei Costa-Foru, *Cercetarea monografică a familiei*, anexă intitulată *Planul cercetării sociologice a vieții de familie*. Prezentarea cadrelor și manifestărilor ce urmează a fi analizate în procesul de cercetare a vieții de familie, conform Xeniei Costa-Foru, este însoțită în *Planul cercetării sociologice* redactat de autoare de alte componente ce fac parte din același sistem teoretico-metodologic, dintre care enumerăm: cercetarea rudeniilor, a sistemelor de înrudire, a relațiilor dintre soți, a relațiilor între ascendenți și descendenți, a relațiilor familiei cu societatea ș.a., ce nu au putut fi introduse în prezentul material din considerente de spațiu.

1. descrierea pământurilor folosite și nefolosite de sat (configurația fizică, drumuri, repartizarea teritorială a vegetației, a culturilor, a industriilor, a așezărilor omenești);
2. descrierea așezărilor omenești cu însemnarea grafică a „mahalalelor”;
3. așezarea pe hartă a tuturor locuințelor și numerotarea lor;
4. determinarea tipurilor de locuințe și repartizarea lor pe hartă;
5. analiza tuturor acestor date în vederea lămuririi raportului dintre mediul geografic și unitatea familiei²¹.

Cercetătorii ce se vor ocupa de *cadrul biologic*, vor urmări cunoașterea caracteristicilor biologice ale populației și stabilirea raporturilor dintre ele și unitățile familiale:

1. studiul antropologic al familiilor (rase, tipuri, neamuri);
2. cifra totală a populației și repartizarea ei pe sex și vârstă;
3. statistica neamurilor și a familiilor;
4. stabilirea densității populației;
5. statistica actuală și pe un număr de ani în urmă calculată pe întreg satul și pe câteva neamuri reprezentative;
6. statistica migrației;
7. ereditatea, normală și patologică;
8. afecțiuni endemice și epidemice;
9. munca, alimentația și repaosul în sat și în grupul de familie;
10. îngrijirea medicală de stat, sat și familială²².

Pentru determinarea *cadrelor istorice*, se urmărește modul în care formele de viață trecute au condiționat și continuă să influențeze viața oamenilor în grupuri de familie:

1. istoricul organizării în forme de oraș, mahala, sat bresle, clase, categorii sociale, neamuri, familii;
2. istoricul neamurilor (băștinașe, dispărute, plecate, nou venite etc.);
3. organizarea sătească în forme răzeșești sau clăcășești;
4. organizarea internă a neamurilor;
5. determinarea formelor istorice de organizare ale grupului studiat;
6. determinarea procesului istoric de dezagregare a vechilor forme familiale de organizare a obștilor sătești;
7. studiul instituțiilor de stat și particulare care au domenii comune cu acelea ale familiei²³.

²¹ *Ibidem*, p. 354.

²² *Ibidem*, pp. 354–355.

²³ *Ibidem*, p. 355.

Cei ce vor studia *cadrul psihologic* și manifestările spirituale vor urmări înțelegerea modului în care întreaga viață trecută și prezentă a satului, în complexul manifestărilor ei, contribuie la formarea mentalității omului și la gruparea lui în familie:

1. determinarea formelor de viață psihologică ale grupului social (economică, juridică, politică, culturală);
2. obiceiuri, tradiții, mentalități;
3. determinarea tipurilor psihologice existente și corespondența lor cu psihologia neamurilor și familiilor;
4. determinarea tipurilor psihologice ale diverselor situații în familie (părinte, soț, fiu, fiică etc.) după categorii de familie;
5. relații între tipurile psihologice existente, precum și între viața de familie în general și „opinia publică”²⁴.

De asemenea, studiul *manifestărilor spirituale* trebuie să aducă lămuriri asupra vieții de familie. Pentru aceasta, Xenia Costa-Foru recomandă:

1. analiza statistică a confesiunilor și a organizațiilor religioase;
2. corespondența dintre credințele religioase și categoriile de familie;
3. pentru fiecare grup religios: relațiile dintre viața de familie și practica religioasă;
4. analiza statisticii delictelor de ordin general și cele cu privire la viața de familie constatate oficial;
5. caracterizarea diverselor sisteme de morală existente în sat și a tendințelor ce se desprind la diferite grupuri;
6. repartizarea delictelor, viciilor și calităților pe diverse categorii de familie și raportul acestora cu sistemele de morală;
7. descrierea tuturor formelor de exprimare estetică ale grupului (literare, muzicale, plastice, dans, costum, aranjament interior și al caselor);
8. analiza influenței diferitelor concepții și activități estetice familiale asupra vieții de familie;
9. studiul limbilor vorbite (dialecte);
10. analiza folosirii acestora de către neamurile, familiile și generațiile grupurilor sociale ale satului;
11. descrierea stărilor culturale ale satului;
12. analiza gradului de alfabetizare;
13. analiza gradului de dezvoltare tehnică, morală, religioasă, estetică, economică, juridică și politico-administrativă²⁵.

²⁴ *Ibidem*, pp. 355–356.

²⁵ *Ibidem*, pp. 356–357.

Descrierea *manifestărilor economice* are ca scop lămurirea modului în care formele economice de trai le condiționează pe cele familiale. Pentru aceasta, se vor urmări:

1. relațiile dintre gospodărie și familie;
2. enumerarea și descrierea activităților economice ale grupului social studiat, al căror domeniu este legat de unitatea familiei;
3. elaborarea inventarului meseriilor și meseriașilor și studiul posibilităților de câștig, independent de gospodăria familială, pe care o pot avea indivizii și în special familia;
4. întocmirea tabloului suprafețelor de pământ aflate în proprietatea comunei (izlazuri, păduri, drumuri etc.), a obștii (pădure, ogor, izlaz) și în proprietate privată;
5. întocmirea tabloului imobilelor și inventarului lucrurilor mobile (vite, unelte de producție, obiecte de uz);
6. analiza cantității mărfurilor cumpărate și vândute, față de aceea consumată direct în familiile producătoare;
7. studiul vânzării–cumpărării între familii și pe piața locală²⁶.

Pentru analiza *manifestărilor juridice* și a interdependenței acestora cu modurile de viață ale familiei, trebuie urmărit:

1. studiul regimului juridic din cadrul unității sociale analizată (familie, persoane, bunuri);
2. clasificarea familiilor după caracterele lor juridice: regim matrimonial, înzestrare, moștenire, înfiere etc., în forme prevăzute de lege sau de obiceiul locului;
3. gradul în care viața de familie își găsește formele sale juridice de organizare, „în cod sau în obicei”;
4. corespondența categoriilor de forme de organizare juridică, față de categoriile de familie;
5. studiul raporturilor (și a frecvenței lor) dintre viața diverselor categorii de familie și diversele forme de viață juridică²⁷.

Pentru analiza *manifestărilor administrativ-politice*, Xenia Costa-Foru propune efectuarea următoarelor operațiuni:

1. descrierea activității tuturor instituțiilor ale căror domeniu, scop sau mijloace sunt comune sau în contradicție cu cele ale familiei (oficiu al stării civile, primărie, jandarmerie, școală, judecătorie, biserică, asistență socială etc.)
2. stabilirea efectelor obținute de către instituțiile administrativ-politice în diversele domenii ale vieții familiale pe categorii de familie²⁸.

²⁶ *Ibidem*, pp. 357–358.

²⁷ *Ibidem*, p. 359.

²⁸ *Ibidem*, pp. 359–360.

Verificarea și interpretarea materialului cules

După strângerea materialului referitor la viața de familie, Xenia Costa-Foru recomandă sistematizarea tuturor fișelor obținute, „adunându-le la un loc pe dosare și clasându-le pe probleme²⁹”. În această ultimă etapă, toate interpretările de amănunt, ivite în decursul cercetării și verificate parțial, trebuie puse împreună, „în vederea înghegării lor într-un singur sistem teoretic”³⁰.

Concluziile teoretice la care va trebui să se ajungă în final vor trebui să răspundă dacă într-adevăr familia din satul cercetat este o unitate socială, „adică, este ea un ansamblu autonom de manifestări de ordin divers?”³¹. Se va avea în vedere care anume din condiționările pe care le-am avut în vedere au o importanță deosebită pentru această constituire a familiei ca unitate socială. Pentru aceasta, se va studia importanța relativă pe care o au pentru familie factorii cosmici, biologici, psihologici și istorici și se va stabili mecanismul concret al acestor condiționări.

În final, se va trece la analiza raporturilor pe care familia le are cu societatea, adică funcțiile specifice ale familiei în sânul unei vieți sociale oarecare, pentru a verifica dacă într-adevăr familia are rolul atribuit în planul de lucru, și anume:

„nașterea oamenilor și creșterea lor nu numai ca ființe fizice individuale, ci și ca membri (eventual personalități), aparținând unui sistem social dat”³².

„În lucrarea de față scopul ne-a fost, nu interpretarea materialului cules, ci numai de a pune la îndemâna acestui soi de cercetători tehnica mecanică de lucru, rezultat al unei experiențe colective de ani de zile și de a clasifica teoretic meandrele nesfârșite ale împrejurărilor de fapte, care constituiesc problema familiei”³³.

Bibliografie

- Bistriceanu, Corina, *Sociologia familiei*, București, Editura Fundației România de Măine, 2006.
Costa-Foru, Xenia, *Cercetarea monografică a familiei*, București, Editura Tritonic, 2004.
Gusti, Dimitrie, *Cunoaștere și acțiune în serviciul Națiunii*, vol. I, București, Editura Fundației Culturale Regale „Principele Carol, 1939.
Popescu, Raluca, *Introducere în sociologia familiei: familia românească în societatea contemporană*, Iași, Editura Polirom, 2009.
Ungureanu, Ion, *Paradigme ale cunoașterii societății*, București, Editura Humanitas, 1990.
Voinea, Maria, *Familia contemporană. Mică Enciclopedie*, București, Editura Focus, 2005.

²⁹ *Ibidem*, p. 291.

³⁰ *Ibidem*, p. 291.

³¹ *Ibidem*, p. 294.

³² *Ibidem*, p. 294.

³³ *Ibidem*, p. 294.